

Boletín de la Sociedad Arqueológica Luliana

PALMA.—ENERO DE 1897

SUMARIO

- I. Una presa del capitán Calafat en 1684, por *Don Enrique Fajarnés*.
 - II. Detalles curiosos de una visita á D.ª Beatriz de Pinós (1478), por *D. Eusebio Pascual*.
 - III. Antichs privilegis y franqueses del regne: Regnat de Jaume II, 1276-1311, por *D. E. Aguiló*.
 - IV. Instalación de la Reserva de Consell (1720), por *D. Pedro Sampol Ripoll*.
 - V. Protesta contra la fundación del Colegio de Jesuitas de San Martín (1631), por *D. E. Fajarnés*.
 - VI. Capítols sobre lo regiment universal de la parroquia de Scorcha (1416), por *D. José Mir*.
 - VII. Un alcaquí de Granada en Mallorca en 1495, por *D. P. A. Sancho*.
 - VIII. Crides (Per les empollades, 1606, Per les pissetjes, 1708), por *D. Antonio Garcias*.
 - IX. Capítols per la cullita de la sal en Mallorques (1484), por *D. E. Pascual*.
 - X. Curiosidades históricas, por *D. E. Fajarnés*.
- Pliego 8.º de las Informacions judiciales sobre els adictes á la Germania, per *D. Josef Maria Quadrado* †.
- Pliego 23 del tomo II de la Vida de Raimundo Lulio, por el *P. A. R. Pascual*.

UNA PRESA DEL CAPITAN CALAFAT

EN 1684

I

Los hechos de armas realizados durante el siglo XVII, muchos de ellos tal vez ignorados todavía, demuestran que los moros no habían abandonado el propósito de molestar á los habitantes de las islas Baleares. En aquel periodo los apresamientos eran frecuentes y los rescates de prisioneros se sucedían

Año XIII.—Tomo VII.—Num. 202.

sin interrupción, siempre que se disponía de medios para realizarlos, trabajando en este sentido con verdadero entusiasmo, los particulares, los mismos cautivos y sobre todo las órdenes religiosas de los mercedarios y trinitarios.

La osadía de los moros llegó al extremo de atacar la torre del Refeubaig apoderándose de tres hombres, y de apresar cerca de Portals un buque catalán que salía del puerto de Palma en 1682. Cayeron prisioneros el capitán de Muro en el ataque de Punta d' en Amer (1688) y 40 pasajeros de una sactia en 1644; rindióse la nave *San José* en 1682, y veinte y seis años ántes (1656) perdía D. Juan de Austria una de sus galeras en el viaje de Barcelona á Italia.

Como compensación á estos contratiempos, registraban los cristianos que peleaban en aguas del archipiélago, la rendición de una fragata argelina con 38 moros, por las galeras del Gran Duque de Florencia (1681), el apresamiento de una barca con 19 moros por una galera del príncipe Doria (1601), los 60 moros y 16 cristianos cautivos que cogieron los mallorquines á un bajel berberisco encallado en las playas de Campos (1691), y sobre todo los estragos causados al enemigo por los navios armados en 1657 y 1659.

II

Durante el año 1684 Mallorca se vió obligada á prestar socorro á las islas adyacentes del Reino, á Barcelona y á Palermo, después del rompimiento con Francia, al mismo tiempo que atendía á su defensa contra las invasiones de los moros. Alcudia y Deyá recibieron acometidas, y Andraig estuvo amenazada. Los argelinos por un lado, y por el otro los franceses mantenían un estado de inquietud que aumentaba el malestar

interior. En estas circunstancias los corsarios mallorquines prestaron muy buenos servicios.

A fines de Junio, casi al mismo tiempo que se conseguía el rescate del mallorquín Francisco Gomez, cautivo en Argel, se realizaba un apresamiento importante. Bernardo Calafat, capitán de la marina mercante navegaba en una saetia que había armado en corso para batir á los argelinos que infestaban el Mediterráneo. En la excursión que hizo durante el mes de Junio, le favoreció la suerte, dando caza y apresando un patacho morisco, con 8 ó 10 fardos de ropa y algunas mercaderías de poca importancia. La riqueza de la presa estaba en la tripulación y pasajeros del buque, que ascendían á 56, entre los cuales había 46 moros y una mora, seis griegos y tres judíos.

Entró el capitán Calafat en el puerto de Palma el día 29 de Junio, y previa la oportuna información se les puso á todos en cuarentena en el lazareto, á fin de evitar la introducción de enfermedades contagiosas.

Los corsarios mallorquines que contaban con hechos recientes tan notables como la rendición de diez buques franceses, cuando estalló la sublevación de Sicilia (1674), pudieron añadir á su historia el apresamiento hecho por el capitán Calafat en 1684.

ENRIQUE FAJARNÉS.

DETALLES CURIOSOS DE UNA VISITA

Á D.ª BEATRIZ DE PINÓS

Al reuerent pare en Jesuchrist mestre mario ermita deuant santa magdalena en mallorques sie dada.

OLT honorable monsenyer: ans de mes aprobeir me coman en gracia e merce vostra: per la present certifich vostra sauiesa com a nostre senyor deu aplagut per sa infinita bondat som arribats ab bon saluament en barcelona en que tan prest com so estat en terra, ora per ora, som anat a casa de la molt virtuosa senyora dona beatriu de pinos la qual atrobat grandisim pler e consolacio en la mia venguda, e narrant li yo largament tot lo que vos me auieu dit e yo men porti per memorial, e donantli los dos libres que vostra reuerencia

me acomana li donas a ella, auer hoyt la diligencia vostra bona en la preparacio del fer del dien: Gloria e llahor sia donada al meu senyor Jesu Christ, car lo meu sperit resta molt aconsolat en les paraules que de vos mosenyer hoig dir e finit yo aquest raunament ab sa senyoria prengui della comiat per aquell dia. En apres com avengut á cap de dos dies yo so tornat a visitar sa senyoria en que certament le trobada fort congoxada; la raho si es aquesta; car ella auer pensat en les paraules que yo li digui segons lo memorial que men aportí de aquí, diu me semblants peraules: mosenyer yo estich molt mareuellada de mestre mario que ell me tremeta a dir per vos, que yo quem guart ab quim fiarè e quem guart de paraules palliades e ell no sen es sabut gordar, car de mi negu no sab res sino en confesio, e ell an divulgat a hun frare de predicadors, ço es lenquisidor, lo qual me dix que mes [merit aguera] (?) dalre que de fer aço de que mosenyer estich ab gran basque que per lo seu perlar la cosa no hage perturbacio. No res meys he sabut que mestre mario auia sospita que lo meu pare mossen dagui no mo lleuas del enteniment e no mo desconsellas, mes yo so ben sarta que si adexbla negu de mestre ramon ve be aquest fet, si fa a ell car insasantment nom prengua daltre, e crech ab tota veritat que ell es amator del mestre, hoc tangit ad propositum verborum que vos dixisti mi in conspectu domini durandi dum volebam recedere quam dix ego poteram credere ullo modo de domino petro dagui sciens ipsum esse verum discipulum quod ipse pro nunc non est hic in civitate barchinone veniet statim post dies octo.

E axi mosenyer per aquesta nous vull dir pus sino queus soplica la nobla senyora que en aquestes coses vos vullau, auer cautelosament e ab molta diligencia com de uos confia e soplícaus que li trametau la figura de mestra ramon la qual diu asercada entre les cartes dels libres e no la trobada: diu que vos laus naueu tornada per queus placia trametre lay; mes auant ma preguat dita senyora queus digues que si li auieu escriure letres que las fasau escriure en lengua catalana que lo que uos escriuiu, nou enten niu sap legir; mes auant mosenyer *miror de vobis* que agau escrit al senyor en pera carbonell ab la letra que yo li porti que uos me aucu

dada una carta de nauegar que yo he portade eam dit que ley donas: *vos bene scitis* que nom au eu dada carte neguna, perque si liu au eu comrade trameteulay per algu edigau a mestra clapes que no lin cal a ell comprar; car ell no pensant que uos liu aguesseu comrade na dat carrech a mestre clapes. No mes sino quem recoman a les vostres oracions. Recomanau me molt a mossenyer mossen duran: lauxili diuinal

sia ab tots. de barçelona á xvj de juny any mccccclxxviiij.

Lo qui es prest a la hordinacio vostre

jaume nauarro preuera.

Mosenyer en mig daquesta letra va una letra de la senyora la qual ma preguat queus donas.

EUSEBIO PASCUAL.

ANTICHS

PRIVILEGIS Y FRANQUESES DEL REGNE

REGNAT DE JAUME II

I

Pridie idus septembris M.CC.lxxvj

Quod quando fuit coronatus rex confirmauit, approbauit, concessit et iurauit omnia priuilegia et franquitates habitatoribus regni Majoricarum datas.

NOUERINT uniuersi, presentes pariter et futuri, quod nos Jacobus, Dei gratia rex Majoricarum, comes Rossilionis et Ceritanie et dominus Montispesullani, illustrissimi patris nostri bone memorie uestigiis inherentes et ejusdem statuta seruare uolentes, habentes ante nostram presentiam instrumentum libertatum et franquiesiarum per jam dictum dominum regem fidelibus nostri populatoribus et habitatoribus ciuitatis et regni Majoricarum quondam concessarum, et instrumentum aliud per nos olim super confirmatione dictarum franquitatum eisdem concessum et sigilli nostri munimine roboratum, et omnibus in predictis instrumentis possitis diligenter et attente perlectis et intellectis, ipsorum fidelium et subditorum nostrorum justis postulationibus inclinati et eisdem gratum prestantes assensum, cum hac presenti pagina in perpetuum et inuolabiliter ualitura, per nos et nostros heredes et successores laudamus, approbamus, concedimus et confirmamus uobis omnibus ciuibus et habitatoribus ciuitatis et totius regni Majoricarum, tam presentibus quam futuris, omnes libertates, franqui-

I

12 de setembre de 1276

Que conferma quant fo coronat tots priuilegis e franquees a tots los ciutadans e habitants de la ciutat e del regne de Mallorques per lo molt noble pare seu e per si dades e atorgades.

SAPIEN tuyt, presents e esdeuenidors, que nos en Jacme, per la gracia de Deu rey de Malorques e comte de Rosselo e de Cerdanya e senyor de Monpesler, uolens seguir les carreres del molt noble pare nostre de bona memoria, els seus establiments seruar uolens, hauens denant la nostra presencia la carta de les franquees e de les libertats per lo dit senyor rey als feels nostres pobladors e habitants de la ciutat e del regne de Malorcha saenrera atorgades, e la carta altra per nos saenrera sobre confirmacio de les dites franquees a els atorgada e ab segel nostre segelada, e totes les coses en les dites cartes posades diligenment e lestes e enteses, enclinats a justes demandes daquels feels e sotsmeses nostres e a els donans agradable assentiment, ab aquesta present carta per tots temps e sens corrupiment ualedora, per nos e per los nostres hereus e successors loam, aprouam, atorgam e confermam, a uos tots ciutadans e habitants de la ciutat e de tot lo regne de Malorques, axi presens com esdeuenidors, totes libertats e immunitats e franquees per lo dit molt noble pare nostre a uos ator-

tates et inmunitates per jam dictum illustrissimum patrem nostrum uobis concessas, prout in instrumento dictarum libertatum plenius continetur, et jam dictum instrumentum dicte confirmationis dictarum libertatum per nos uobis olim factum et omnia et singula contenta in dicto instrumento confirmationis nunc iterum de nouo laudamus, concedimus, approbamus et etiam confirmamus, et ea omnia rata et firma semper habere promittimus et manere statuimus in posterum inconuulsa. Et ut predicta omnia et singula majori gaudeant firmitate, juramus per Deum et ejus sancta quatuor euuangelia manibus nostris corporaliter tacta, ea omnia et singula semper seruare et ratam et firmam habere et in aliquo non contrauenire, per nos uel per interpositam personam. Mandantes etiam tenenti locum nostrum in Majoricarum regno, bajulo et uicario, et uniuersis aliis officialibus et subditis nostris presentibus et futuris, quod predicta superius per nos uobis concessa et confirmata firma habeant et obseruent et non contraueniant nec aliquem contrauenire permittant aliqua ratione. Et quia sigillum regni nostri nondum fieri faceramus presens instrumentum sigillo nostro solito fecimus sigillari. Data Majoricarum pridie idus septembris anno Domini M.º CC.º septuagesimo sexto.

Signum ✠ Jacobi, Dei gratia regis Majoricarum, comitis Rossilionis et Ceritanie et domini Montispesulani.

Testes sunt: Aries Yanes, Berengarius A. bajulus et tenens locum dicti domini regis in Majoricis, Gaucerandus de Vrgio, Michael Nuniz, Arnaldus Bajuli jurisperitus.

Sig ✠ num Petri de Calidis, qui mandato predicti domini regis, hec scribi fecit et clausit, in loco, die et anno prefixis.

II

Pridie idus septembris M.CC.lxxvj

Quod primus emphiteota et alii post ipsum subsequentes habeant quartam partem laudimiorum primo domino pertinentium.

NOUERINT uniuersi, presentes pariter et futuri, quod nos Jacobus, Dei gratia rex Majoricarum, comes Rossilionis et Ceritanie et dominus Montispessulani, attendentes deuotam fidelitatem et affectionem quam

gades, segons que en la carta de les dites libertats plenerament es contengut, e la dita carta de la dita confirmacio de les dites franquees per nos a uos saenrera feta e totes coses e sengles contengudes en la dita carta de la confirmacio ara altra uegada de nou loam e atorgam, aprouam e encara confermam, e aqueles totes coses bones e fermes tots temps hauer prometem e stablim que daqui auant fermes estien. E per so que totes aquestes coses e sengles major fermetat haien juram per Deu e per los sants iiii. euuangelis ab les mans nostres corporalment tocats, aqueles totes coses e sengles tots temps seruar e bones e fermes hauer e en neguna cosa no contrauenir per nos ne per entreposada persona. Manans encara a tinent loch nostre en Malorcha e a batle a veguer e a tots altres oficials e sotsmeses nostres, presens e esdeuenidors, que les damunt dites coses per nos a uos atorgades e confermades fermes haien e obseruen e noy uenguen contra ne negun contra uenir noy fassen ney lexen per nula rao. E cor segel del regne nostre encara no huiem fet fer aquesta present carta ab segel nostre acostumat hauem feta segelar. Dada a Malorcha xij. dies anats de setembre en layn de nostre Senyor M. CC. lxx. sis.

Senyal ✠ den Jacme, per la gracia de Deu rey de Malorcha, comte de Rosselo e de Cerdanya e senyor de Monpesler.

Testimonis són: Aries Yuanycs, Brg. Arnau batle e tenent loch del senyor rey en Malorcha, Gauceran Durg, Michel Nuniç, en Arnau Batle sauí en dret.

Sen ✠ yal den P. de Caules, qui per manament del dit senyor rey asso escriure feu e accloy el loch, el dia e en layn damunt dits.

II

12 de setembre de 1276

Quel primer emphiteota e los altres apres el seguens hagen la quarta part dels loysmes al primer senyor pertanyens.

SAPIEN tuyt, presens e esdeuenidors, que nos en Jacme per la gracia de Deu rey de Malorcha, comte de Rosselo e de Cerdanya e senyor de Monpesler, attendens deuota fecltat e acabament la qual uos feels

uos fideles nostri probi homines ciues et habitatores ciuitatis et regni Majoricarum erga nos habetis et actenus habuistis, et uestris multiplicibus meritis et seruitis more regio remuneratiorem, et uos donis et exortationibus premiorum bonos et de bonis meliores facere cupientes, de speciali regie benignitatis gratia per nos et nostros damus et concedimus uobis predictis fidelibus et deuotis nostris ciuibus et habitatoribus ciuitatis et regni Majoricarum, tam presentibus quam futuris, et concedendo statuimus quod de cetero primus emphiteota, et alii post ipsum sequentes, qui aliquos honores ad censum uel agrarium tenuerint, habeant quartam partem laudimiorum primo domino pertinentium de omnibus stabilimentis et intratis honorum, scilicet de omnibus uenditionibus, stabilimentis et quibuslibet aliis alienationibus, exceptis laudimiis intratarum nouorum stabilimentorum, de quibus nichil laudimium habeat stabilens de nouo; et predicta quarta pars diuidatur inter omnes emphiteotas equis portionibus, sub forma superioris comprehensa. Ab hoc tamen excipimus honores qui sunt ad certum laudimium stabiliti, quia de dicto certo laudimio dominus maior nullam partem dare tenebitur emphiteotis qui pro ipso tenent seu tenebunt res emphiteoticas seu ad certum agrarium stabilitas.

ij *Quod honores quos pro aliquo domino tenuerint possint liberis suis dare sine laudimio et concessu ipsius domini tempore nuptiarum.*—Item damus uobis et concedimus et perpetuo statuimus, quod quilibet qui honores ad censum seu ad certum agrarium tenuerit possit predictos honores, etiam ad certam pecuniam seu pretium extimatos, liberis suis dare sine laudimio et concessu aliquo dominorum suorum, tempore nuptiarum.

iiij *Quod honores emphiteoticos possint diuidi inter liberos ex legitimo matrimonio procreatos sine laudimio et concessu dominorum.*—Item damus et concedimus uobis et uestris perpetuo, quod si aliquis honor emphiteoticus, seu qui ad censum seu agrarium teneatur, pro indiuisso ex successione parentum peruenerit ad liberos ex legitimo matrimonio procreatos, possit diuidi inter eos pro portionibus hereditariis sine aliquo laudimio et concessu aliquo dominorum. Et hoc idem seruetur si filii uel filie legitimi fratrum uel sororum premortuorum successerint cum predictis; uerumtamen si ratione dicte diuisionis

nostres prohombres ciudadans e habitadors de la ciutat e del regne de Malorcha a nos hauets e saenrera hauda hauets, e a uostres molts meritis e seruiis per costumata reyal guardonar, e uos de dons e de guardons bons e de bons melors fer cobeejans, despecial gracia de reyal benignitat per nos e per los nostres donam e atorgam a uos dauant dits feels e deuots nostres ciudadans e habitadors de la ciutat e del regne de Malorcha, axi presens con esdeuenidors, e atorgan establiment que daqui auant lo primer terratinent els altres apres daquel seguens qui alcunes honors a cens o a agrer tendran haien la quarta part dels loysmes al primer senyor pertanyens de tots establiment e dentrades de honors, so es a saber de totes uendes destabliment e de quals queus placia altres alienacions, exceptats loysmes dentrades de nouels establiment, dels quals res del loysme no haia lestablidor de nou; e la dita quarta part sia partida entre tots los terratinens e per eguals parts, sots la forma damunt dita e contenguda. Dasso empero exceptam honors qui sien a cert loysme establides, cor del dit cert loysme lo senyor major neguna part non sera tengut de dar a aquels qui per el tenen o tendran coses emphiteotes o a cert agrer establides.

ij *Que cascu pusca donar a sos fils en temps de nupcias honors sens loysme a pagar.*—Encara donam a uos e atorgam e per tots temps establiment que tot hom qui honors a cens o a cert agrer tendra pusca les dites honors, encara a certa moneda o preu estimats, a sos fils donar sens loysme e sens negun consentiment dels senyors, en temps de nupcias.

iiij *Quels fils pusquen entre si partir les possessions del pare sens loysme a pagar.*—Encara donam e atorgam a uos e als uostres per tots temps, que si alguna honor emphiteota o que a cens o a agrer se tenga e no sia partida, peruendra per successio de pare o de mare a fils de ledeschme matrimoni procreats, ques pusca partir entrels per partides hereditaries sens alcun loysme e consentiment negu dels senyors. E asso matex sia seruat si fils o files ledeschmes de frares o de sors qui morts sien succeyan ensemps ab los damunt dits; empero si per raho de la dita partio sesdeuenia que alcun ne donas moneda a altre o a altres,

aliquem alii uel aliis peccuniam contribuere contigerit, de illa pecunia tantum habeat dominus suum laudimium consuetum.

iiiij *Quod confirmauit omnes donationes et stabilimenta omnium honorum et possessionum habitatoribus Majoricarum factas.*—Item, damus, concedimus et perpetuo confirmamus uobis et uestris, omnes donationes omnium honorum et possessionum uobis per dominum regem quondam et nos factas, et omnia stabilimenta per ipsum et nos et bajulos aut locumtenentes predicti domini regis et nostri facta aliquibus personis usque in hodiernam diem, sicut in instrumentis dictarum donationum et stabilimentorum plenius continetur.

v *Quod christianus non teneatur jurare iudeo.*—Item, damus et concedimus ac etiam statuimus perpetuo, quod in contractibus aliquibus factis uel faciendis inter christianos et iudeos, nullus christianus teneatur jurare quod in dicto contractu statutum quondam domini regis bone memorie, scilicet ad rationem quatuor denariorum pro libra super lucro dando, fuerit obseruatum.

vj *Quod inquisitio specialis non fiat contra aliquem quousque sit citatus.*—Item damus et concedimus uobis et uestris perpetuo et etiam statuimus, quod de cetero inquisitio specialis non fiat, specialiter in ciuitate et insula Majoricarum, contra aliquem, nisi primo ille contra quem debet fieri inquisitio fuerit citatus uel requisitus; et quod tunc uideat jurare testes si uoluerit, et possit se deffendere ut de jure fuerit faciendum. Verum tamen si super aliquo crimine seu maleficio fieret inquisitio generalis, cum forte ab initio non constaret nec constare posset quis uel qui specialiter dictum crimen uel maleficium comiserint, et per dictam inquisitionem generalem apparuerit aliquem fore culpabilem dicti criminis seu maleficii, tunc possit procedi per dictam inquisitionem generalem contra illum qui specialiter culpabilis fuerit in eadem.—Predicta autem omnia et singula prout superius expressa sunt, per nos et nostros heredes ac successores uobis predictis probis hominibus ciuibus et habitatoribus ciuitatis et regni Majoricarum et uestris successoribus in eternum, damus et duximus concedenda, et ea rata et firma seruare semper promittimus et habere. Mandantes tenentibus locum nostrum in Majoricis, bajulis et uicariis

daquela moneda tant solament haia lo senyor loysme acostumat:

iiiij *Que conserma totes donacions e establiments de honors e de possessions per lo senyor rey pare seu e per el e per lurs officials fetes.*—Encara donam e atorgam e per tot temps confirmam a uos e als uostres totes donacions de totes honors e de possessions a uos per lo senyor rey saenrera e per nos fetes, e tots establiments per el e per nos e per batles o per loch tinens del dit senyor rey e de nos fetes a alcunes persones entro al dia de uuy, segons que en les cartes de les dites donacions e establiments plenerament se conte.

v *Que en tots contrats de crestians e de juheus sia seruat lordonament fet de iiiij. diners per liura.*—Encara donam e atorgam e establím per tots temps que en contrats fets e a fer entre crestians e juheus negun crestia no sia tengut de jurar que en el dit contrat lestabliment del senyor rey de bona memoria, so es a saber, a raho de iiiij. diners per liura sobre guaaayn a donar, sia obseruat.

vj *Que inquisicio especial no sia feta contra alcu si primerament no era request e citat.*—Encara donam e atorgam a uos e als uostres per tots temps e encara establím, que daqui auant enquisicio especial no sia feta especialment en la ciutat ne en la yla de Malorcha contra algu, si donchs primerament aquel contra lo qual se deu fer la inquisicio no era citat o request, e que lauors ueia jurar los testimonis sis uolra, e puscha si deffendre axi con per dret sia feedor. Empero si sobre algun crim o malefici se feya enquisicio general, con per auentura el comensament no fos manifest ne mostrar nos pogues qui o quals especialment lo dit crim o malefici haguessen fet, e per la dita enquisicio general aparegues algun esser colpable del dit crim o malefici, lauors puscha esser enantat per la dita enquisicio general contra aquel qui especialment colpable sera en aquella.—Les dites empero totes coses e sengles axi con damunt son espressades per nos e per los nostres hereus e successors a uos damunt dits prohomens ciutadans e habitants de la ciutat e del regne de Malorques e als uostres successors per tots temps donam e atorgam, e aqueles bones e fermes seruare e hauer tots temps prometem. Manans a tinens loch nostre

et uniuersis aliis officialibus et subditis nostris, presentibus et futuris, quod predicta uniuersa et singula a nobis data et concessa ut superius sunt contenta, firma habeant et obseruent et faciant ab omnibus perpetuo inuiolabiliter obseruari, et non contraueniant nec aliquem contrauenire permittant aliqua ratione. Et quia sigillum regni nostri nondum fieri feceramus, presens instrumentum sigillo nostro solito fecimus sigillari. Data Majoricarum, pridie idus septembris anno Domini millesimo ducentesimo septuagesimo sexto.

Signum ✠ Jacobi, Dei gratia regis Majoricarum, comitis Rossilionis et Ceritanie et domini Montispesulani.

Testes sunt: Aries Yanes, Berengarius Arnaldi bajulus et tenens locum dicti domini regis in Majoricis, Gaucerandus de Vrgio, Michael Nuniz, Arnaldus Bajuli jurisperitus.

Sig ✠ num Petri de Calidis, qui mandato predicti domini regis hec escribi fecit et clausit, loco, die et anno prefixis.

en Malorcha, a batles, a ueguers e a tots altres oficials e sotsmeses nostres presens e esdeuenidors, que les dites coses totes e sengles de nos donades e atorgades axi con damunt son contengudes fermes hagen e obseruen e fassen a tuyt per tots temps sens corrupiment obseruar e noy uenguen contra ne negun contrauenir noy lexen per nula rao. E cor lo segel del regne nostre encara no hauiem fet fer, aquesta present carta ab lo segel nostre acostumat fem segelar. Dada a Malorcha, xij. dies anats de setembre en layn de nostre Senyor M.CC.lxx sis.

Senyal ✠ den Jacme, per la gracia de Deu rey de Malorcha, comte de Rosselo e de Cerdanya e senyor de Monpesler.

Testimonis son: Aries Yuanyes, Brg. Arnau batle e tenent loch del dit senyor rey en Malorcha, Gauceran Durg, Michel Nuniç, Arnau Batle saui en dret.

Sen ✠ yal den P. de Caules, qui per manament del dit senyor rey asso escriure feu e acloy, el loch, el dia e en layn damunt dits.

INSTALACIÓN DE LA RESERVA EN CONSELL

(1720)

DISABTE als 24 del mes de Agost de lo any 1720, dia del glorios apostol de Christo Sant Barthomeu, felis dia en el qual se posá la Reserva del Santisim Sagrament (que sia alabat per esempre) en la iglesia de la noue parroquia del lloch de Consell (1), sufragánea de la parroquia de Alaró per lo Illustrisim y Reverendisim Senor Don Atanasi de Estarripa Bisbe de Mallorca, conforme decret de su Illustrisima dels 23 Maix de 1720.

(1) Se aplica seguramente el nombre de parroquia (aunque era sufragánea de la de Alaró) por haber concedido á aquella iglesia la administración de Sacramentos. En el siglo XVI se edificaba una capilla en Consell como dice Furió, tomándolo del coetáneo Binimelis, lo que confirma la siguiente noticia sacada por el mercedario P. Presentat Fray Guillem Gelebert del *Llibre del Comú del any 1573 á 1593* obrante en el Archivo de la Curia eclesiástica: Die mercuri 4 mensis Madii anno á Nativitate Domini 1580 consesa fuit licentia Vicario de Alaro bendicandi lapides pro edificanda Capella in loco de Consell parroquia de Alaro in forma solita.

Circa les sis del mati su Illustrisima digué misa en la dita iglesia y posá el Santisim Sagrament en la custodia. Despues en las suas propias mans le prengué y se feu solemne prosesó per fora de la iglesia dins lo *ambitu* del sagrat tancat: assistint el llisensiat D. Juan de Ayala Vicari General, el molt Reuerent Sr. Barthomeu Feliu Prevere y rector de la parroquia de Alaró, el Reuerent Sr. Doctor Antoni Grau Prevere y demes beneficiats del reuerent Comú de dita parroquia, el Reuerent Sr. Pera Juan Gayá Prevere y vicari de dita noua parroquia de Consell y altres preveres y religiosos naturals de dita noua parroquia ab la música de la iglesia Catedral de Nostra Dona de la Seu, y mols de altres eclesiastichs de diferents pars ecompañaven en atxes, pasant de setanta siris de diferents sorts y multissima generació de dit lloch y de fora vila. El dexa patent y fonch benecida el aygo de las fonts del bautisma.

El uespre antes qui fonch diuendres vingué su Illustrisima, el Sr. Vicari General, el Sr. Domingo Pons Prevere mestre de cerimonis, capellans de honor y demes familia de Palatio: cantaren solemnes completas ab música de diferens

instrument de corda y vent, assistint su Illustrissima y la sua familia, el Sr. Rector y demes preveres del dit Comú de Alaró, los preveres de Consell y generatio multissima. Se feren moltissims de fochs de bombas, couets voladors, rodellas y trons en sumo grau, ab grandisimes demostracions de contento y alegria per auer alcanosat lo que tant desitjaven. El dit vespre el Señor Bisbe y el Sr. Vicari General feren collectio y dormiren á casa del Sr. Juan Muntaner de *Son Rafel* per ser casa de bona comoditat y fora del ruido, y los demes per les cases de mayor comodidad.

El dia de Sant Barthomeu, dita la misa el Sr. Bisbe, feta la prosesó y posat el Santisim patent, aná á casa del Sr. Barthomeu Fiol *Cosme* á Son Fiol ab tota la sua familia, el Señor Rector, el Reuerent Comú y demes eclesiastichs, Seños de mayor supositio de la vila y fora vila y musichs, prenguent algun tant de refrigeri. Despues pasaran á la dita iglesia, y el Señor Barthomeu Feliu Prevere y rector cantá lo ofici mayor solemne ab música, feu diaca el Reuerent Señor Joseph Castañer Prevere Doctor en Sagrada Teologia y capellá de Palatio y subdiaca el Reuerent Sr. Antoni Bisañes Prevere beneficiat en la iglesia parroquial de Santa Creu; predicá el Reuerent Sr. Baltasar Calafat Prevere Doctor en Sagrada Teologia, beneficiat en la Catedral y Archiver mayor de la confradia de Sant Pere y Sant Bernat de la Seu.

El gasto de su Illustrissima, de la sua familia y Señor de mayor suposicio se feu en la casa del Señor Fiol (*expendi propii*); y á la tarde partí su Illustrissima per Alaró. Despues el uestre se cantaren completas ab música y se continuaren los fochs, bombes, rodellas, couets voladors y trons en sumo grau, ab las matexas demostrations que le nit antecedent.

Al diumenche als 25 se feu le festa de la Visitacio de Nostra Señora, festa principal y titular, en tota solemnidad. Predicá el molt Reuerent P. Fra. Juan Villalonga Prevere Lector jubilat de la orde de Sant Francisco de Paula y natural de la dita noua parroquia, assistint tambe metex multissim concurs de la gent de dit lloch y fora vila. Staua la iglesia encortinada de domassos carmesis, altres tela, paperada y pintada de diferens colors, que no se ueye parets alguna, solament la uolta á algunas parts,

Benedictus Dominus Deus Patrum nostrorum laudabilis gloriosus super exaltatus in secula (ARCH. DE LA VICARIA DE CONSELL.—*Llibre de la obreria mayor de la iglesia de la noua parroquia de Consell.*)

PEDRO SAMPOL Y RIPOLL.

PROTESTA CONTRA LA FUNDACIÓN DEL COLEGIO DE JESUITAS DE SAN MARTÍN

(1631)

Die xxv mensis januarij anno anat. dni MDCxxxj.

Molt Ill.^{es} Senyors etc.—Jhs.—Dihuen los Rectors y Economos de las parrochiales Iglesias y comuns de p.^{res} de Santa Creu, Santa Eulalia, Sant Jaume y Sant Nicolau, de la present ciutat, que para que V. S.^{ria} veja y entenga quant justa y santa sia estada la determinatio feta per V. S. en lo gran y general consell celebrat als 11 de Janer 1631 en lo qual se ha determinat protegir y deffensar de que nos passa auant en la noua erectio de Collegi que han intentat y intentan los frares de la Companyia de Jhs. en lo districte de la parrochial de Santa Creu, per ser com es dita erectio no sols en notable dany de la dita parrochial, pero encare de les demes parrochies y monestirs de Religiosos, del Hospital general, casas de la Pietat y de minyons orfans y altres monestirs de Religiosas, com es notori de la present ciutat, et maxime contra las Constitucions, decrets y motus propis de se Sanctedat Clemente Viiij, Gregori XV, confirmades per Urbano VIII, felizment vuy gouernant la Iglesia Sancta al fi dels quals es stat no fer perjuy a les dames Religions y Iglesias, y per adesso vol se Santedat Urbano VIII sian cridats tots los Prelats de Religions, Rectors y Comuns de p.^{res}, perso que tracte de llur interes en tals erectiones, de nou monestir y no vol se fassen ab la sola licentia del ordinari per lleuar tot genero de pregarries y extorsions, com han fet ara los dits pares en remoura lo que ja esta resolt per lo gran y general consell y posar en actual execusio event firmats actes heuer fets dits mag. Jurats recaudos y hauentse enparats ja de la causa heuent presentada supplicat et alias que ab pregarries y extorsions per las parrochies de Santa Creu y Sant Jaume per impedir la dita determinatio no passas auant, y axi los ha aparegut donar esta a V. S.^{ria}

firmada de las personas mes graues y mes doctes de la present Ciutat y Regne, les quals abonen y llouen la dita determinatio y que V. S.^{ria} en consentia no poria fer ni pot fer altre cosa de protegir y defensar la dita parrochial de Santa Creu; y per tant suppliquen a V. S.^{ria} molt Ill.^{es} no permete se pas auant dita erectio o fundatio, ans be esser aquella directa y totalment lleuada; Lo que dihuen y representan no sols en lo dit modo sed omni meliori modo etc. Que licet etc. —Altissimus etc.

Parrochies.

El Doctor Gabriel Montaner, rector de St.^a Eulalia.

Nicolau Pons, p.^{re} elet de Santa Eulalia.

Michel S. de Salas, p.^{re}, per mestre Metgi Pou, vicari perpetuo de Santa Creu, per hauer perduda la vista.

Michel J. de Salas, p.^{re}, elet per en dita Comunitat.

Antoni Bauça, p.^{re}, elet del dit comu.

Joan Vilar, p.^{re} elet per dita comunitat.

Bart. Bestard, presb. vicarius Santi Jacobi pro rectore.

Mathias Poquet, p. electus a comunitate St. Jacobi.

Joan Mesquida, p.^{re} elet de St. Jaume.

Pere Joan Stela, p.^{re} vicari de St. N.^o

Joan Michel Sureda, p.^{re} elet de dita Comunitat.

Joan Baptista Scuder, p.^{re}, elet de dita Comunitat.

Lo Convent de Sant Domingo.

Fr. Domingo Bertran, prior del convent de S. Domingo.

Fr. Jaume Font y Roig, M.^e en S. Theologia.

Fr. Febrer, presentatus.

Fr. Benet Ferrer, Pres. y lector de Theologia.

Fr. Hieronimi Trobat, Predicator generalis.

Fr. Michel Alberto Esteue, Mestre de Theologia.

Fr. Michael Sorell, Sup.^{or}

Fr. Antoni Garcies, pntat.

Fr. Augusti Saluador, p.^{lus}

Fr. Domingo Armengual, Pntat. y Cathedralich de Theologia.

Fr. Jabocus Cifra, magister noviciorum.

Lo Convent de S. Francesch.

Jo Fr. Juan Figuerola, Guardia del Convent de Sant Francesch de la ciutat, de part de tots los religiosos congregats en capitol ut moris est

unanimis y conformes nemine discrepante, supplica a V. S.^a lo contingut en la present scriptura.

Lo Convent del Socos.

Fray Sebastiá Fanals, Prior.

Fr. Agustin Sierra, P.^{dor}

Fr. Juan Antoni Bacó, Lector de Teologia.

Fr. Fulgensi Ferrer.

Fr. Michael Suau, Lettor, arcium de magister studentum.

Fr. Phelipe Ramon, Sup.^{or}

Fr. Pere Alomar, Predicador.

Fr. Jacobus Sifre, Lector.

Fr. Joannes Facundus Soler, magister nouitiorum.

Lo Convent de Ntra. Sra. del Carme.

Fr. Vicens Stanyol.

Fr. Jaume Torrens.

Fr. Albert Yerga, lector en Sacra Theologia.

Fr. Juan Antoni Suau, lector de Arts.

Fr. Antoni Bennasser.

Fr. Vicens Serda.

Fr. Jaume Ambros.

Fr. Mathias Ruffads, Dr. en Theologia, y Prior del Conuent del Carme.

Fr. Joan Ff. Cabrer, mestre en Theologia.

Fr. Pere Gallard, Sup.^{or}

Fr. Gabriel Coll,

Fr. Joan Antoni Constatí.

Fr. Francis^o. Nicolas.

Fr. Angel Martorell.

Lo Convent del Sant Spirit.

Yo Fray Barthomeu Amer, ministre del Convent del Sant Spirit del orde de la SS.^{ma} Trinitat de sta ciutat de Mallorca, de part de tots los religiosos de aquest conuent en capitol juntats y congregats en so de campana com es costum, unanimes y conformes, suplican a V. S. tot lo contingut en la escritura y esto nemine discrepante.

Lo Convent de San Fran.^{co} de Paula.

Yo Fr. Michael Sastre, corrector del Convent de St. F.^{co}. de Paula de la Ciutat de Mall.^{ca}, de part de tots los religiosos de est conuent en capitol ajuntats y congregats en so de campana, com es costum, unanimes y conformes, supplican a V. S. tot lo contingut en la present escriptura, nemine discrepante.

Lo Convent de la Mercè.

Yo Fr. Andreu Barcelo president del conuent de nostra Señora de la Merce Redentio de catius christians, de consentiment de tota la comunitat capitularment ajustats more solito, supplicam a V. S. tot lo contingut en lo sobredit dit dia y any.

Lo Convent de Jesus.

Yo Fr. Guillem Martorell, Guardia del Conuent de Jesus, extramuros desta ciutat, fundat en lo districte de la Parrochia de St.^a Creu, de part de tots los religiosos congregats en Capítol, ut moris est, unánimes y conformes nemine discrepante, supplica a V. S.^{ra}. lo contengut en la present escriptura.

Lo Convent de Itria.

Yo Fr. Jaume Vinyauella, Prior del Conuent de Ntra. Sra. de Itria, extramuros de la Ciutat y districte de Mallorca, fundat en la Parrochia de Santa Creu, de part de tots los Religiosos congregats en lo capítol sono campane ut moris est, unánimes y conformes, nemine discrepante, supplica a V. S. molt Ill.^e lo contengut en la present scriptura.

Lo Convent de Santa Catherina.

Lo Fr. Barthomeu Alzina, ministre del Conuent de Santa Catherina, extra muros, fundat en la parrochia de Santa Creu, en nom de tots los religiosos, ut moris est, nemine discrepante, supplique a V. S. Illm.^a lo contengut en la present scriptura.

Lo Dr. Segui.

Yo Ant. Segui pre. doctor theol. supplica lo contengut en la prefata petitio, no sols per las ditas, pero encare per molts altres inconuenients que ad aures se poran dir y deduir.

Los obrers de Santa Creu.

Lo matex supplican los obrers de Santa Creu, Hieroni de Sales, obrer de Santa Creu, parauits al dany de les bosins y de la obra.

Nicolau Armengol, Obrer de Santa Creu, firma lo sobre dit, Gregori Barsotti, Obrer de Santa Creu firma lo sobredit.

Miquel Bertran, Obrer de Santa Creu firma lo sobre dit.—ARCH. GEN. HIST. DE MALL.—*Lib. Determ. Uniuers. Majoric.* 1630 ad 1632, fól. 165 á 167).

ENRIQUE FAJARNÉS.

CAPÍTOLS

SOBRE LO

REGIMENT UNIVERSAL DE LA PARROQUIA DE SCORCHA

(1416)

OM per lo poch nombre dels habitants de la parrochia de Scorcha, qui no sobrepugen .xiiij. persones, no sia stat prouehit ne feta pragmática sancção, axi com en les altres parroquies foranes de la Illa de Mallor-

ques, sobre lo vniuersal regiment de la cosa pública de la dita parroquia, E ara per part de vos, dits habitants, siam raquests nos en Palay Vnis, caualler, lochtinent del noble mossen Olfo de Proxida, Governador del Regne de Mallorques, que com haiats per molts anys sens alcuna forma e manera de hauer jurats, consellers, oidors de comptes, cluari ne de administrar la cosa publica daquexa parroquia, ne vuy en die gosets vsar de les dites coses, com no haiats regla ne forma com vos regirets en les dites coses, que sobre les dites coses e sobre lo vniuersal regiment daquexa parroquia ordenassem certa forma esser entre vosaltres seruada e tenguda, Pertant, nos, dit lochtinent, haut sobre asso vna e moltes vegades colloqui e parlament ab nostre honrat assessor e comunicat ab alguns de vosaltres de la forma e manera quis poria fer e seruar en lo vniuersal regiment de vostra parroquia, e hauts molts tractaments de la manera e forma de elegir jurats, consellers, oidors de comptes e cluari, e ates lo fort poch nombre de vosaltres no haiam atrobada pus expedient manera e forma ques conten en los capítols daual scrits. Per tant, vos dehim e manam, sots pena de .C. lliures al fisch Rey al aplicadores, que la forma e manera aqui expresada fassats e seruets si la dita pena volets squiuar.

E primerament, per so com los jurats, consellers, cluari e oidors de comptes se muden en les altres parroquies foranes en la festa Sincogesma, e dassi a Sincogesma primer uinent hage passar mig any. Per tant, per no darvos treball de elegir jurats e consellers que aconsellen e regesquen la cosa publica daquexa parroquia dassi a la prop vinent festa de Sincogesma, nos hauem elegits e anomenats en jurats en Pere Colom en Arnau Bon-Macip. E en consellers, en Domingo Malferit, Johan Guardia, Guillem Biscarra e Marti Cifre, tots habitants daquexa parroquia.

E per so com a la prop vinent festa de Sincogesma se ha fer nouella eleccio e nominacio de dos jurats e quatre consellers per lany esdeuenidor, hauem ordenat que los dits dos jurats e quatre consellers conuoquen e appellen los altres habitants de la dita parroquia lo jorn abans de Sincogesma en la esgleya parroquial de Scor-

cha. E aquí aplegats, o la maior part daquells, lo jorn de Sincogesma sien meses los noms dels dits quatre Consellers per nos nomenats e elets, en sengles redolins de cera de vna forma, color e pes, e aquells quatre redolins sien meses en hun bossot ample e de qui be remanats sien trets e per hun infant de .vij. anys auall tres dels dits redolins hun apres laltre, e aquells los noms dels quals seran aquí scrits sien fora de consell aquell any saguent, e aquell quart roduli qui romandra romanga conseller per lo dit any saguent ab lo jurat pus vell, axí qui cascun any romangue conseller axí que seran dos consellers e laltre jurat per lo dit any, exira del tot de consell.

Item, ordonam que dels noms dels altres habitants de quexa parroquia sien fets aytants redolins dun matex pes, color, forma com seran los dits noms, e dins aquell sien mesos tots los noms, ço es, en cascun hun nom de quell. E sien meses los redolins dins lo bossot ben remanats e puys per lo dit infant poch sien trets dos dels dits redolins, hun apres laltre, e aquells los noms dels quals seran aquí scrits sien consellers per lany esdauanidor ensemps ab los altres dos consellers veys o del any passat.

Item, ordonam que feta la eleccio dels quatre consellers per la forma demunt dita, sien elegits e fets dos jurats per lany saguent, en la manera saguent: ço es, que dels altres redolins romanaments (*sic*) en lo dit bossot, ben remanats, sien trets dos redolins, hun apres laltre, e aquells los noms dels quals seran aquí atrobats scrits sien jurats per lany saguent; los quals dos jurats nouellament ordonats ab los quatre consellers, dos veys e dos nouells, regesquen e administren per tot lany saguent la cosa publica de la dita parroquia. E per aquesta forma e manera ordonam e manam sie feta cascun any la eleccio dels jurats e consellers de la dita parroquia, sots pena de .xxv. lliures.

E com sie aximatex necessari e expedient que aquí hage hun clauari qui culle e deman los deutes etanyens de la dita parroquia e de quelles don compta e reho als hoidors de comptes de la dita parroquia, E per lo poch nombre dels habitants de aquella nos puxa bonament elegir clauari e hoidors de comptes dequils (*sic*) qui son fore

consell, com non romanguen sino tres o quatre fahent compta de .xiiij. persones, Per tant prouehim e ordonam que aquell qui sera nominat o elet per los dits dos jurats e quatre consellers de quell any en lauar tayeres, si sen hi feran, o altres deutes de la dita vniuersitat, sie clauari e deman, culle e reebe les dites tayeres e deutes, e de aquelles tayeres e deutes fassa los pagaments dels carrechs de la vniuersitat, dels quals hage retre compte en poder en poder (*sic*) dels oidors de comptes de la dita parroquia.

Item, prouehim e ordonam, per reho del poch nombre dels habitants de la dita parroquia, que lo conseller vey qui sera stat jurat lany passat e lo conseller nouell qui primer sera exit del bossot dels dos consellers nouells, sien cascun any hoidors e diffinidors dels comptes del dit clauari. E per aquesta forma e manera sie cascun any prouehit de offici de clauari e de hoidors de comptes en la dita parroquia, sots la pena demunt dita.

En Palay Vnis, caualler, lochtinent del noble mossen Olfo de Proxida Governador del Regne de Mallorques, als amats lo batle e als habitants de la parroquia de Scorcha, saluts e dileccio. Com nos haiam ordonada e dada certa forma e manera per la qual la vniuersitat daquexa parroquia sia regida e administrada per jurats, consellers, clauari e oidors de comptes, attes lo poch nombre dels dits habitants sagons en la dita ordinacio la qual vos tremetem closa e sagellada, Per tant, a vos dit batle dehim e manam, sots pena de .C. lliures, que vistes les presents fassats aplegar los dits habitants de la dita parroquia en loch acustumat, E aquí aplegats, fets obrir e dessegellar la dita ordinacio e aquella a tots publicar, E publicada, sien per vosaltres fetes e seruades les coses en aquella contengudes, tota contradiccio cessant, si la pena en aquella ordinacio expresada volets squiuar.—Dat. en Mallorques a .vj. dies de Noembre del any M.CCCC.xvj. (*)

J. MIR.

(*) Arch. de la antigua C. de G. de Mallorca.— Lib. Extr. de 1416-1417.

UN ALFAQUÍ DE GRANADA EN MALLORCA

EN 1495

Nos Johan Aymerich, cavaller, criat, mestre sala, conseller del rey nostre senyor y per sa altesa lochtinent general y governador en lo regne de Mallorques e illes á aquell adjacents. Per certs bons respectes lo nostre ánimo movents, ab tenor de les presents, de nostra certa sciencia, en nostra bona fe e paraula reyal, franques seguram la persona, bens, robes e mercaderies de Sidi Mahomet, granadí, moro, olim alfaqui de Granada, vehi e habitador de la ciutat de Alger, terra de moros, ara de present residint en la ciutat de Mallorques, en axi que liberalment e segura sen puxa anar de la dita ciutat, ab aquella nau que volrá, en la ciutat de Alger o altres terres de la Berberia, ab totes aquelles robes, bens e mercaderies que apportarsen volrá, axi sues propries com de qualsevol altres gents de qualsevol ley o condició que sien, puyt vagen en nom seu; e noresmenys puxa tornar lo dit Mahomet, granadí, de les dites parts e terres de Berberia, e venir ab qualsevol navili en la present ciutat e regne e illes á aquell adjacents, ab totes aquelles robes, bens e mercaderies que aportar volrá, axi sues propries com de qualsevol altres nacions de gents que acomenades li serán, e encara portar en sa companyia e per son servey un altre moro, los quals puxen star, negociar e contractar, e aprés tornarsen en les dites parts de Berberia, ab totes aquelles robes, bens e mercaderies, segurament y be, en axi que *per* alguna causa e rahó aquells no puxen esser inquietats, detenguts, vexats ni molestats en persona ne en bens. Per tant al spectable e magnífich capitá general del exercit marítim de la prefata magestat e qualsevol altres capitans e patrons, axi de navilis armats com de mercaderies, de part de sa gran altesa diem e requirim e de la nostra molt affectadament pregam, que lo present nostre guiatge e á paraula reyal tinguen e observen, tenir e observar fassen, per quant hagen cara la amor del nostre rey nostre senyor e á nos desitjen complaure. Dat. en Mallorques á x del mes de juny de la natiuitat de nostre Senyor mil quatrecentos noranta sinch.—Aymerich.—(ARCH. DE LA CURIA DE LA GOB.—*Lib. Litterarum regiarum* de 1493 á 1501, fol. 39 v°.)

P. A. SANCHO.

CRIDAS

Per las Empolladas

ARE oiats queus notifican y fan aseber de part del Ilustrisim y Reverendisim señor Don Alons Lazo Sedeño, arca-bisba, bisba de Mallorca regint la Loctinentia y Capitanía General en dit Regne e illes á aquell adjecens. Que si bé en lo die de disapta que contariam á 28 del corrént mes de octubre, ab crida publica se prometé entre altres cosas al qui descobriria los delinquentes que la nit antes havian tiradas empolladas y almargenadas á la paret sobre la porta y armas del Palau de se Ilustrisima, y sobre las portas de altres ministros Reals y de la Cort eglesiastica deiamlós era necesari prometre premi de mil liures pagadores de bens dels culpables sin tendrán, y sino dels cofrens reals; é empero perque se entenga que la satisfacció del dit premi de dites mil liures será facil y prompta y encontinent, notifica y fá á saber se Señoría Ilustrisima á tothom generalment, que la dita quantitat está depositada efectivament en poder de Gabriel Ferragut mercader para que donade la dita legitima espia á la Regia Curia, se li donen y liuren en continent al qui donada la haurá; y axi bé su Señoría Ilustrisima en se bona fe y peraula real promet tenir secrét al qui dit cas y delicte descobrirá, ant quant la naturalesa del negoci patirá; per el qual efecte de tenir mes secrét lo denunciand, ses fet lo deposit de dites mil liures en poder y mans del dit Gabriel Ferregut mercader.

Item mes se certifica y fa á saber, que si será adelát ó bendetjat lo qui denunciará el cas, ultra del dit premi de las mil liures, será aliberrat y perdonat tenint perdó de la part, sens exceptuar persona alguna per grave delinquent que sia lo principal, encare que sie socio del principal delinquent en aquest cas, com está dit en dita crida; y sino tendrá perdó de la part, será esquivát. E perque ignorantia nos puga allegar, mana les presents esser publicadas per los lochs acostumats de la present ciutat, en la de alcudia y demes islas y parroquias foranas. Dat. en Mallorca á 31 de Octubre de 1606.—Alons archabisbe, bisbe de Mallorca. Fonch publicada per los lochs acostumats de la vila de Luchmaior á 5 de Novembre de 1606.—Lo Balle de Luchmaior.—(*Llibre extraordinari de la Cort* de 1600 á 1620).

*
* *

Per les pesseljas

Die 24 Juny 1708.

Dit die, mes, y any de orde del Sr. Virrey se hà publicat un prego prohibint en aquell al fer betalla tant ab bessetjas com sens bessetjes sots les penes sigüents.

Primo. Si sera de 14 añys en amunt pena de dos mesos de preso y de 3 d y si sera de 14 añys en avall pena de 15 dies de preso, y de 3 d advertint que si los delinquents no tenen bens per pegar dita pena pecuniaria, si tenen Pare le pagara son Pare. y si no tenen Pare son Amo.

Item que qualsevol persona qui fera betalla y aportera qualsevol genero de armes offensives, ademes de las penas imposades p. R^{ls}. Edictes y Premmatigas incorrega en pena de servir de soldat en los R^{ls}. exercits y temps de dos anys.

Item que qualsevol persona qui se aturera entretindra y mirera la dita betalla, o animera los qui se feran, constant per dos testimonis que heuran contrafet a lo referit, incorregan en pena de 3 d y de 30 dies de preso.

Y finalment tots los qui seran trobats en bessetja incorrega en pena de 15 dies de preso. —(Arch. Mun. de Lluçimayor.)

ANTONIO GARCÍAS.

CAPITOLS PER LA CULLITA DE LA SAL

EN MALLORQUES

Die martis viij mensis juny
anno a natt. dni. mccccxxxiiij

Los honorables mossen Luis de Ledo caualler e franci des brull clauaris de la consignatio, per obuiar als grans fraus qui cascun dia se cometen per los habitants de les parts foranes sobre lo cullir de la sall la qual se pren en los stanys de campos e en los quoquons de las mars de campos e de sentany, han concordat ab en sabria merrades habitador de la parroquia de luchmaior, ab voluntat e entreueniment dels magnífichs jurats de la vniuersitat e regne de mallorques, sobre la collecta de la dita sal, en la forma saguent.

Primo: que lo dit sebria merrades collira tota a sal quis pendra en los dits stanys de campos las quals la vniuersitat es acostumada cullir, e encara cullira tota la sal quis pendra en los

quoquons de las mars de campos e de sentany, be, e degudament, e diligentment en tal manera que en los dits stanys no romendra alguna specia de sal, e axo a despesses e messions suas: e encara cullira a messions suas tota la sal quis pendra en los quoquons de las mars de la present Illa, desupto (*sic*—¿significando excepto?) la sal quis pendra en las mars de luchmaior com sia ja la collecta de aquella donada a altre.

Item: que collida la dita sal treura aquella fora la present illa e aportara aquella, en aquella part, o parts hon ben vist li sera, a cost e messio sua e axo dins spay de sis messos comptedors del primer de setembre auant: empero sia afacultat del dit sabria si abans la voltra traure ho puxe fer: e si dins los dits sis messos aquella, la dita sal treta no haura, en tal cars los dits clauaris puxen aquella pendra e de aquella ferna a llur voluntat sens contradicció ni aubarch del dit sebria e sens alguna pagua fehadora al dit sebria, tant per despesses fetas per aquell com en altre manera.

Item: que collida la dita sal, axi com dit es, lo dit sebria merrades permetra e se obligara e de axo dara bones e sufficients fermanses hoc, e jurara mitgensant los quatre sants euangelis que no donera ni vendra en la present ciutat ne ylla, ne per semblant dara licencia a algu o alguns de pendra de la dita sall per llurs emprius ne en altra manera: sots pena de sinquanta liures la meytat al fisch del señor Rey aplicadora, e laltra meytat a la consignatio.

Item: si algun cullira, e cullida haura de la dita sal sens voluntat ne licentia del dit sebria, en tal cars los bans sien fets e pertanguen al dit sebria: ço es aquella part tan solament que pertany a la consignatio e no altre manera, los quals bans nos puxen remetre: e si sera rames per lo dit sebria, se han de sos bens propis a pagar a la consignatio sens contradicció alguna.

Item: que lo dit sebria sia tengut los dits bans denunciar als dits clauaris per ço que lo terç pertanyent al senyor Rey sia per lo procurador Rey al exigit, e executat, en los quals bans pertenyents a la part del senyor Rey los dits clauaris no entenen esser tenguts, ans la executio de aquells feta la dita denunciacio per lo dit sebria sian executats per lo procurador Rey al.

Empero si en pere garau capdeguaya atrobara algun o alguns hauer cullida de la dita sal, e axo no sebra lo dit sebria, que en tal cars lo dit sebria sia tengut de dar lo ters dels bans qui pertenyaran al dit sebria, al dit pere garau, puy

aquell haia atrobat lo qui haura cullida la dita sal.

Item que los dits clauaris sien tenguts de deffendre lo dit sebria en lo cullir de la dita sal contra tots aquells qui hauran presa de la dita sal indebitament e qui volra dur la dita sal no pertanyent a la gabella.

Item: que lo dit sebria cullira la sal dels quons de las mars de campos e de sentany, e aquella cullida aportara e fara aportar a la gabella, e haura per sos treballs la meytat de la dita sal, e laltre meytat sera de la gabella, la qual meytat qui a aquell pertenyera li sera per lo dit clauari pagada axi com es acustumat.

Item: que la dita collecta durara tan solament per lo temps que los dits clauaris seran clauaris e no mes auant.

Item: que la dita consignacio no sera tenguda en donar al dit sebria per carrech algun de les dites coses alguna cosa; ans aquella a ses propries despesses haia acullir aquella axi com dit es, excepta les mars de luchmaior.

E totes les coses desus capitulagades promet lo dit sebria tenir e seruar sots pena de cinquanta llrs. applicadores lo ters al senyor Rey e laltres ters a la consignatio, e ultra los dans e dampnatges que la dita gabella per axo sostenbra com axi sia concordat.

Item: que lo dit sebria sia tengut pendra a messura la sal qui es dins una botiga posada per la gabella, a cost e messio sua, e aquella haia a traure de la present ciutat e ylla, e aportar en aquella part hont li aparra dins sis messos comensant lo dit dia de setembre sens satisfactio alguna per la dita gabella fchedora.

Item: que lo dit sebria haia tota jurisdicctio, cohercio, e compulsio en fer e executar tots aquells qui culliran e cullida hauran de la dita sal, axi com los dits clauaris fer porian si permes hi heran, manants a qualsseuulla batles de les parts foranes e altres oficials als quals los presents capitolls peruendran o presentats seran que al dit sebria merrades tinguen per cullidor, o administrador de la dita collecta de la sal, e a aquell donen tot consell fauor e ajuda com los dits clauaris ab tenor de les presents li donen tots llurs lochs e veus.

Luis de Ledo. Franci dez brull.

E. PASCUAL.

CURIOSIDADES HISTÓRICAS

XLII.—*El órgano de la iglesia de Sta. Eulalia*

(1498)

Die jouis xiiij mensis decembris anno anat. dni Mccclxxxviiij.

Encara vos denuntiam com per nosaltres mirant la iglesia parroquial de Sancta Eulalia esser la principal iglesia apres la Seu e maior parroquia de les altres de la present ciutat e aquesta casa esser dins los limits de aquella la qual afreturejava de orguens e de loch on aquells stiguessen, son anosaltres acorreguts los honor. obres de aquella supplicantnos los fessem algun socors per los dits orguens, e nosaltres vehent les coses star axi com vos hauem dit los hauem donades xxv m les quals son precehides de la resta de la bolla dels draps, confiant que per vostres magnifficencies seria loat e aprouat ratificat e confirmat, e axi conclus, deffinit e determinat com sia obra meritoria e per ornament de la dita iglesia e per la lahor de deu.

Sobre la qual propositio axi feta corregueren los vots entre los dits consellers per los quals fonch atrobat los de la ciutat esser de parer tots concordant e negu no discrepant que lo que ses donat es stat ben fet e axi o loharen e aprouaren, ratificaren e confirmaren e axi o determinaren conclogueren e diffiniren; los de la part forana foren discrepants en los dits orguens.—(ARCH. GEN. HIST. DE MALL.—*Lib. Determ. Uniuers. Majoric.* 1496 ad 1498).

XLIII.—*Los molinos de Santa Catalina,*

Arrabal de Palma

(SIGLO XVII)

Molt Ill.^{es} SS.^{or.}—Ihs.—Rafel Sitjes, Guillellem Oliuer, Miquel Oliuer y Joan Flexes, moliners de vent, duenyos de set molins de Santa Catalina, diuhen que han tingut noticia que la viuda de Bernat Simó tracta de fabricar moli de vent y casses en un trastet de terra que te junt als dits molins, qui no arriba a mig cortó y te senyat lo lloch ahont preten edificar, qui solament dista de les sitjes cosa de catorse o quinse passos, oposantse al ayre y vent de mitjorn y xaloch qui fa vent mes frequent per la conseruatio del gra qui es guarda en dites sitjes uniuers-

sals, per hauerse donat la escarada ab presupposit de que las cases han de tenir mes de vint y sinch palms de alt, y de quadrat vint passes quadrades, y el moli en mig, de altitut de sexanta sinch palms, la qual obra si es posa en executio fara notable perjudici a les sitjes contra el be comu, no solament causaria est dany, si tambe impediria la expeditio del moldre als molins ya fabricats y estos embaraçarian al ques preten fer, ab que nos podria moldre en uns y altres tant com se mol en los fabricats que redundaria en dany del benefici comu; Per tant noticiant los supplicans a V. S.^{ries} aqui expecta com a Pares de la Republica zelar el comu benefici, y no per meter ques cause dany als particulars, sien de son seruey dignarse ordenar, o no per meter, que la dita V.^a pose en executio la obra que intenta, que adames sedirà en benefi comu el impedir la, no quedaran los supplicans en los seus molins, y ho rebran a singular favor. Lo que supplican omni etc. et licet etc. Altissimus etc.—(ARCH. GEN. HIST. DE MALL.—*Reg. de peticions dels anys 1680 y succesius*).

XLIV.—*Construcción de una torre*

en Cap de Becar

(1588)

Die sabbati viiij mensis januarij anno anat. Dni MDLxxviii.

Supp. Oblata pro parte honor. Juratorum ville Pollensia etc.

Molt mag.^{ch} Sors Jurats y saui Consell.—Los capitans Fretin y Johan Dezca conegueren que en lo terma de pollensa a le part de la marina here necessaria una torre per seguretat y deffentio dels habitants del present Regna, la qual correspondria a les altres torres esser avisades antes que mal algu se seguesque, y designaren lo lloch en lo qual deu esser assituada dita torre, ço es, en la possessio anomenada Ariant prop lo Cap de becar. E per que fins lo dia present no se ha posada ma en fer dita torra y es cosa espedient y necessaria per lo be uniuersal del present Regne y es una de les nou torras les quals ha menat se magestat; per tant los Jurats de dita vile desigiosos que tant be y repos com resultara a tot lo present Regne de le dita torra tingue effecta, an tractat ab Remon Alemany senyor de

ditta possessio y al tres visins fessen dita torra los quals se son offerats per la dita torra allurs propies despeses en dita possessio, prop lo dit Cap de becar, si V. mag.^s seran seruits y se obligueran en mantenir dita torra y posar y mantenir le Guarda necessaria en dita torra, peguada de bens de la Uniuersitat, la qual cosa dits Jurats supplican a V. Mag.^a que sien seruits lloar y acceptar ab dita obligatio de mentenir dita torra, y de posar y pegar dita guarde de dita torra, com dit es dels bens de la present Uniuersitat. E abe que etc.; no res menys etc. Altissimus.

Sobre la qual supplicatio discorregueren los votó y pares de tots los sobredits consellers de hun en altre com es acostumat, y fonch conclus, diffinit y determinat, nemine discrepante, que sie rames al mag. Jurats y honorables Sindichs Clauaris de la part forana los quals miren y eximinen lo que conuindra, y apres de auero vist se referexca y sien tinguts referir en altre Consell.—(ARCH. GEN. HIST. DE MALL.—*Lib. Determ. Vniuers. majoric. 1588 ad 1590.*)

XLV.—*Nombramiento de lugarteniente*

de Juez executor

(1675)

Die prima mensis maij anno anat. dni MDC-lxxv.

Conuocats etc. su senyoria dels Ill.^{es} y molt mag.^{chs} senyors Don Antoni Dameço, dencell, Antoni Armengol, Andreu Rossinyol de Desla, ciutadans, Miguel Amer, Jaume Matheu Sunyer, mercaders, y Joan Cerda, apothecari, Jurats etc. de la Uniuersitat, Ciutat y Regne de Mallorca en la sala inferior etc. Per quant hauent elegit lo Mag.^{ch} Fran.^{ch} Armengol jutge executor de voluntat y consentiment de su senyoria dels molt Mag.^{ch} SS. Jurats en son llochtinent a francesch Vanrell, Ciutada y a peticio del Procurador fiscal de la Regia Cort y de orde de su Ill.^m del Senyor Virrey hauerli fet mandato per que se apartas de esta nominatio ab motiu de que la eleccio de substituats dels oficials specto y toca a su Illma del Senyor Virrey foren vists los Reals priuilegis senyaladament los cap. 5 y 15 del regiment de sach y de sort y solament parle dels oficials reals en orde de esta constitutio per

la de su Illma, no empero dels vniuersals quals es lo Mag.^{ch} executor que poden ferla de voluntat dels mag.^{ch} senyors Jurats, en conformitat del qual y de lo dispost en dit capitol entregaren copia de ell a Antoni Moll nott. sindich de la Vniuersitat, y juntament li ordenaren y de part de su S.^{ria}, anas a besar la ma a su Illma y representar la letio sentia al Regne del dit mandato por el qual se seguia contrafacio, y hauent rebut ab ella pare considerarla sua continencia ab major deliberatio, lo die saguent mana su Illma a Antoni Moll not, sindich de la Vniuersitat, tornas apelasio y digue que tenia vist lo representat y que mes informat alsaua la ma al dit mandato que de son orde se hauia fet al dit francesch Vanrell, tinent, y axi que poria proseguir y proseguir en lo exercisi del dit son offici, y que guardant la matexa forma de hauerlo consentiment de su Senyoria dels Mag.^{chs} senyors Jurats, poria los restants oficials substituir conforme lo contingut en lo capitol, y dita su senyoria volent que const de tot lo que ha pasat, ha ordenat continuar lo present acte com en effecte se ha continuat. Quare etc.—(ARCH. GEN. HIST. DE MALL.—*Lib. Extr. dels Jurats* 1673 ad 1674, fol. 161).

XLVI.—*Una presa de 2 barcos con trigo y 23 esclavos*

hecha por el patrón J. Durán

(1678)

Die viij mensis septembris anno anat. Dni MDCLXXVIIJ.

Conuocats, congregats y ajuntats su Senyoria dels It.^{es} y molt mag.^{ch} SSR. Ferrando Gual y Moix, donsell, y sos Socios Jurats de la Vniuersitat, ciutat y Regna de Mallorca, en la sala inferior de dita Vniuersitat, lloch solit y acostumat ahont los negocis de aquella se acostumen tractar, diffinir y determinar, per be y utilitat de dita Vniuersitat, juntament ab los Mag.^{ch} Gaspar Dureta, ciutada, Jaume Ant. Fiol, mercader, morbers, doctor y Chirurgia de morbo sobre que se ha arribat en el port de Mallorca una fragata del Patro Juan Duran ab una presa de un carbo ab vint y tres sclaus, compresas quatre sclaus, y quatre sclaus ques prengueren ab una altre carbo carregat de blat, que demanen quarentena, y conferida la materia resolgueren ques posen en quarentena en el lloch de las

Illetas ab dos guardes per superintendents, a mes de dos guardes una dins cade vaxell. De tot lo qual pera que const, ad eternam rei memoriam, se ha continuat lo present acta. Quare etc.—(ARCH. GEN. HIST. DE MALL.—*Lib. Extr. dels Jurats* 1676 ad 1680; fol. 186.)

ENRIQUE FAJARNÉS.

PUBLICACIONES RECIBIDAS

Hemos recibido el tomo I de «El Mosaico», colección de escritos literarios en verso y prosa de D. Pedro de A. Peña.

Agradecemos al popular y aplaudido poeta—queridísimo amigo nuestro,—su valioso obsequio.

ADVERTENCIA

Repartimos con el presente número 4 fototipias ofrecidas que no pudieron incluirse en el anterior y además 2 que por caso fortuito resultaron invertidas en la tirada; en la confianza de que á pesar de tal circunstancia serán apreciadas por nuestros suscriptores.

ANUNCIO

Deseando esta Sociedad completar las colecciones de su BOLETIN, adquirirá los números que se le presenten, correspondientes á los años 1885, 1886 y 1887, y los de Enero de 1891 y Octubre–Noviembre de 1892. Para informes dirigirse á la Redacción, Palacio-81, ó á la imprenta de esta Revista, Morey-6.